

Jun 2016.

MAT

Broj 257

MAKROEKONOMSKE ANALIZE I TRENDVI
MACROECONOMIC ANALYSES AND TRENDS

Tema broja

UTICAJ KINE NA EVROPU I CENTRALNU AZIJU

Izdavač:
EKONOMSKI INSTITUT, BEOGRAD

Časopis izlazi uz podršku Privredne komore Srbije

Koordinator istraživačkog programa

STOJAN STAMENKOVIĆ

Urednik

IVAN NIKOLIĆ

Autori

GORDANA VUKOTIĆ–COTIĆ • BOŠKO ŽIVKOVIĆ

- MIROSLAV MARINKOVIĆ • TIJANA ČOMIĆ • MILADIN KOVAČEVIĆ • IVAN NIKOLIĆ
- KATARINA STANČIĆ • STOJAN STAMENKOVIĆ • DRAGI STOJILJKOVIĆ

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

138

MAT : Makroekonomske analize i trendovi /
urednik Vladimir Vučković. - God. 1, br. 1
(februar 2004). - Beograd (Kralja Milana
16) : Ekonomski institut, 2004. (Beograd :
Žitni perazak). - 30 cm

Mesečno

ISSN 1820-0540 = MAT. Makroekonomske analize
i trendovi

CODEN SR-ID 11335820

© 2009 EKONOMSKI INSTITUT

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ovog studijskog izveštaja ne može biti reprodukovan niti smešten u sistem za pretraživanje ili transmitovan u bilo kom obliku, elektronski, mehanički, fotokopiranjem, snimanjem ili na drugi način, bez prethodne pisane dozvole Ekonomskog instituta.

SADRŽAJ:

PRIVREDA U FOKUSU

Ocena privredne aktivnosti.....

Prognoze.....

KONJUNKTURNI BAROMETAR.....

AKTUELNOSTI U EKONOMSKOJ POLITICI.....

ANALIZE

Mahmud Bušatlija

NAFTA - POLITIČKA ILI TRŽIŠNA IGRA.....

TEMA BROJA

Katarina Stančić i Miladin Kovačević

UTICAJ KINE NA EVROPU I CENTRALNU AZIJU.....

STATISTIČKI PRILOG

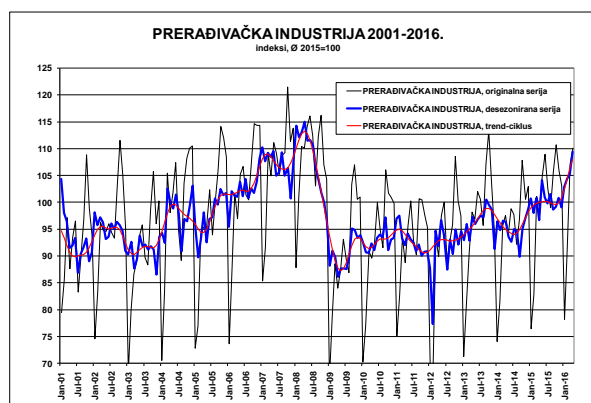
OCENA PRIVREDNE AKTIVNOSTI

Autor: Stojan Stamenković

Privredna aktivnost je u porastu i taj se rast ubrzava. To jasno pokazuju podaci za prva četiri meseca 2016. godine o industrijskoj proizvodnji, posebno, o proizvodnji prerađivačke industrije; u njoj – prema desezoniranim podacima – samo dve oblasti u aprilu nisu imale tekući porast, u većini je taj porast bio vrlo visok. Prema preliminarnim podacima RZS o bruto domaćem proizvodu, on je u prvom kvartalu realno premašio vrednost iz prvog kvartala prethodne godine za 3,5% i taj rast je zasnovan najvećim delom na rastu izvoza, ali su rasle i investicije i potrošnja. Rast izvoza je, kao i rast proizvodnje prerađivačke industrije, osetno ubrzan.

1. Ukupna industrijska proizvodnja je u prva četiri meseca 2016. godine međugodišnje povećana za 9,9%; u samom aprilu međugodišnji rast je bio nešto niži, iznevši 8,4%, razlog je međugodišnji pad proizvodnje elektroprivrede u aprilu za 1,8% zbog toplog vremena u tom mesecu.

Međugodišnji rast proizvodnje prerađivačke industrije je istovremeno vrlo intenzivan – za četiri meseca izneo je 7,8% a u samom aprilu 11%. Tekući rast, meren desezoniranim podacima i trendom se ubrzava.

Desezoniorani indeks u aprilu je veći nego u prethodnom mesecu za 3,9% a od desezoniranog indeksa u decembru za 10,4%. Prosečni priraštaj kratkoročnog trenda tokom prva četiri meseca ove godine izosio je 1,7%.

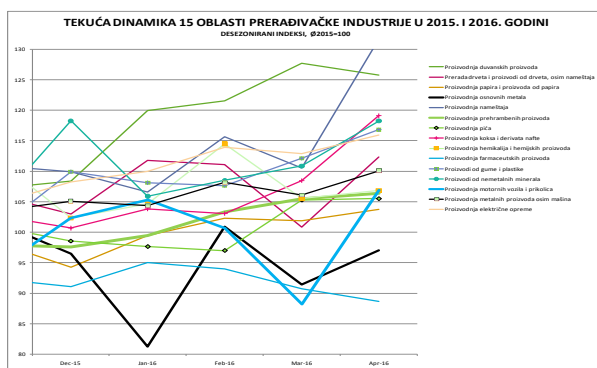
Bitna okolnost u vezi sa aprilskim porastom proizvodnje prerađivačke industrije je rasprostranjenost tog rasta po oblastima. Oblasti u kojima on nije zabeležen – bilo da je reč o međugodišnjem ili o tekućem rastu – predstavljaju izuzetke. Pri međugodišnjem upoređivanju, proizvodnja u aprilu bila je manja samo u četiri (od ukupno 24) oblasti: u proizvodnji tekstila (12,2%), u farmaceutskoj industriji (14,9%), u proizvodnji osnovnih metala (3%) i u proizvodnji ostalih saobraćajnih sredstava¹ (23,1%).

U svim ostalim oblastima prerađivačke industrije zabeležen je međugodišnji porast u aprilu – najmanji u proizvodnji kože i predmeta od kože (0,7%), proizvodnji papira (2,4%), u hemijskoj industriji (3,1%), proizvodnji motornih vozila i prikolica (4,2%), preko uobičajenih 4,5% u prehrambenoj industriji, do dvocifrenih stopa porasta u nizu oblasti (proizvodnja pića, proizvodnja odevnih predmeta, proizvodnja proizvoda od gume i plastike, proizvodnja koksa i derivata nafte, proizvodnja metalnih proizvoda osim mašina) i do ekstremnih međugodišnjih skokova kakvi su zabeleženi u proizvodnji električne opreme (26%), proizvodnji proizvoda od nemetalnih minerala (27%), štampanju audio i video zapisa (32%), preradi drveta osim nameštaja (34%), proizvodnji nameštaja (45%) i u proizvodni duvanskih proizvoda (oko 50%). U svima je – osim u proizvodnji kože (pad od 1,9%) i proizvodnji motornih vozila i prikolica (pad od

¹ Izgradnja brodova i čamaca, proizvodnja lokomotiva i šinskih vozila, proizvodnja vazdušnih i svemirskih letilica, proizvodnja ostalih transportnih sredstava, sa zanemarljivim učešćem (ponderom) u proizvodnji prerađivačke industrije od 0,2%.

7,4%) – međugodišnji porast zabeležen i u periodu januar-april.

Vrlo impresivna slika se dobija kada se, putem desezoniranih podataka, prati tekući rast prerađivačke industrije po oblastima. Od 18 posmatranih oblasti, sa ukupnim učešćem (ponderom) u prerađivačkoj industriji od 91%, desezonirani indeks u aprilu je bio manji nego u prethodnom mesecu samo u dve – u proizvodnji duvanskih proizvoda za 1,6% i u farmaceutskoj industriji za 2,3%. U ostalih šesnaest oblasti desezonirani indeks je rastao, i to u njih pet do 2%, a u preostalih jedananaest od 3%, pa sve do 20% - najviše u proizvodnji nameštaja (19%) i proizvodnji motornih vozila i prikolica (21%).

Kada je reč o padu proizvodnje duvanskih proizvoda, treba naglasiti da se ta proizvodnja odvija na visokom nivou, za oko četvrtinu višeg od prošlogodišnjeg proseka, te da se aprilski pad desezoniranog indeksa može smatrati uobičajenim odstupanjem od osnovne dinamike.

Drugачije stoji stvar sa farmaceutskom industrijom. Osim što su za nju karakteristične ekstremna odstupanja od trend-ciklusa po pojedinim mesecima u jednom i drugom pravcu, za ovu oblast je karakterističan opadajući trend počev od maja prošle godine, tako da je trend-ciklus sišao, sa vrednosti koja je u aprilu prošle godine bila 3,5% viša od proseka te godine, do vrednosti koja je za 7,7% niža od tog proseka. Šta

je presudni uzrok ovom problemu može se nagađati, o tome je bilo reči u prošlom broju MAT-a².

Među oblastima kojima je u aprilu povećan desezonirani indeks, samo u njih dve je vrednost tog indeksa ostala ispod prošlogodišnjeg proseka. To su proizvodnja osnovnih metala i proizvodnja tekstila. Udeo proizvodnje tekstila u prerađivačkoj industriji je mali (0,7%); sem toga, istovremeno, znatno veća proizvodnja odevnih predmeta (2,2% učešća) spada u izrazito propulzivne oblasti, kako po međugodišnjem rastu (14,8% u aprilu i 16,6% u periodu januar-april), tako i po rastu desezoniranog indeksa (u aprilu 5,4%, do nivoa koji premašuje prošlogodišnji prosek za 14%) i rastućem trendu. Slične proizvodnim su i stope rasta izvoza ove oblasti, koji u izvozu prerađivačke industrije učestvuje sa 4,6% – dvostruko više od same proizvodnje. Što se tiče dinamike proizvodnje osnovnih metala, njeno ubrzavanje je na čekanju efekata aranžmana sa kineskom kompanijom HESTIL; trenutno njen trend stagnira na nivou koji je za oko 4% ispod prošlogodišnjeg proseka.

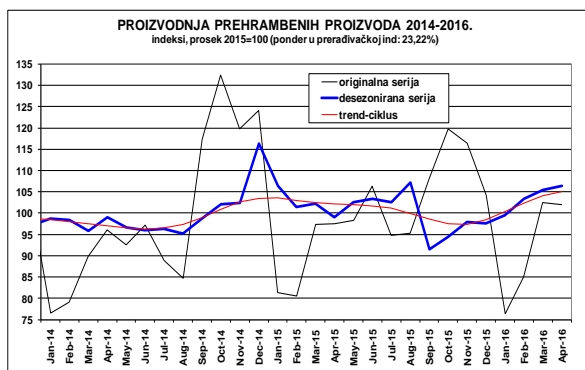
U ovom pregledu treba se osvrnuti na još jednu problematičnu oblast – na proizvodnju motornih vozila i prikolica. Na prvi pogled, rezultati u aprilu su dobri. Zabeležen je međugodišnji porast proizvodnje u tom mesecu za 4,2%, desezonirani indeks je „skočio“ za preko 20%. Međutim, to nije

osuguranja, dinamike uvoza repromaterijala, situacije vezane za proces privatizacije, itd“, Ocena privredne aktivnosti, MAT 256.

² „Proizvodnja farmaceutskih proizvoda i preparata ... tipična je po velikim kolebanjima u smeru i brzini trend-ciklusa, koja se izazivaju faktorima kao što su politika cena, promene u Listi lekova koji se propisuju i izdaju na teret sredstava obaveznog zdravstvenog

dovelo ni do rastućeg trenda – kratkoročni trend stagnira na nivou prošlogodišnjeg proseka – niti do kumulativnog međugodišnjeg rasta; naprotiv, u periodu januar-april zabeležen je međugodišnji pad za 7,4%. Sve je to rezultat, kako smo više puta napominjali, sistema „pođi-stani“ u proizvodnji Fijata. Očekuje se da će sporazum sa Evroazijskom unijom popraviti situaciju, ali on neće moći da dovede proizvodnju Fijata do punog korišćenja kapaciteta. Za to su potrebna ulaganja u novi model i u saobraćajnu infrastrukturu.

Najzad, zbog njenog učešća u ukupnoj prerađivačkoj industriji, kao i zbog zastoja u prošlogodišnjem septembru, treba se osvrnuti i na *prehrambenu industriju*. Njeni međugodišnji porasti proizvodnje u martu i aprilu, inače tipični za njenu uobičajenu dinamiku, još uvek nisu doveli kumulativni međugodišnji porast na sličan nivo i on u periodu januar-april iznosi 2,8%.

Desezonirani indeksi (porast u aprilu 0,8%) i trend-ciklus takođe ukazuju na solidnu rastuću dinamiku; porast izvoza i potrošnje na domaćem tržištu upućuju na zaključak da će se ona održati i u narednom periodu.

Poslednjeg dana maja RZS je objavio³ rezultate obračuna **bruto domaćeg proizvoda** (BDP) za prvi kvartal 2016. godine, prema proizvodnom i rashodnom pristupu, u tekućim i stalnim cenama. U stalnim cenama, **BDP je u prvom kvartalu ove godine bio za 3,5% veći nego u istom periodu prethodne godine**, pri čemu su, u proizvodnom pristupu, najveće stope porasta bruto dodate vrednosti (BDV, ukupan porast 4%) ostvarene u

građevinarstvu (15%), industriji (6,6%) i trgovini i saobraćaju 4,1%); apsolutno, pak, najveći porast, s obzirom na učešće, donela je industrija. Desezonirani porast BDP-a u prvom kvartalu (prema prethodnom kvartalu) izneo je 1,6%.

Posebno je zanimljiv obračun prema rashodnom pristupu. **Povećane su sve komponente BDP-a** (sem pozicije koja sadrži pad zaliha i statističke greške). Tako su *izdaci za ličnu potrošnju domaćinstava* međugodišnje u prvom kvartalu povećani za 0,7%, *izdaci za finalnu potrošnju države* 3,2%, *bruto investicije u osnovne fondove* 7,9%, *izvoz robe i usluga* 11,5% i *uvoz robe i usluga* 4,7%. To znači da je (ako se pad zaliha proporcionalno rasporedi) porastu BDP-a za 3,5%, smanjenje negativnog neto izvoza (veći rast izvoza od rasta uvoza) doneo oko 1,8 procentnih poena, investicije 1 poen i potrošnja 0,8 poena. Drugim rečima, **glavni stimulator rasta BDP-a je izvoz, ali je značajan i doprinos investicija i, na kraju, potrošnje – rast domaće tražnje je približno podjednako stimulisao rast BDP-a kao i rast izvoza.**

Rast BDP-a u aprilu je dalje ubrzan, jer je ubrzan rast u sektorima na kojima se zasnivao rast BDV u prvom tromesečju. Preliminarni obračuni na osnovu rezultata sekora koji ulaze u obračun bruto dodate vrednosti pokazuju da je povećana i međugodišnja stopa rasta i desezonirani rast. Ubrzanje rasta izvoza u aprilu podupire ovu pretpostavku.

2. Spoljnotrgovinska razmena se intenzivira.

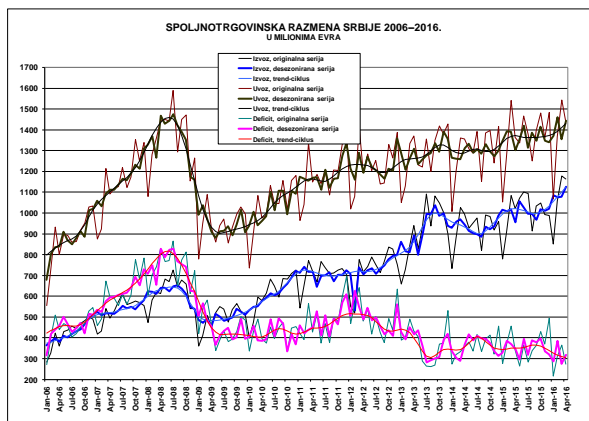
Ukupna vrednost spolnotrgovinske razmene u aprilu iznela je 2602 miliona evra i to je, u odnosu na isti prošlogodišnji period, za 9,1% veća vrednost. Vrednost razmene u prva četiri meseca bila je 9668 milion evra, ili 7% više nego godinu dana ranije.

U tom okviru, vrednost izvoza u aprilu od 1164 miliona evra bila je veća nego u aprilu prošle godine za 13,8%, međugodišnji porast uvoza, čija je vrednost u aprilu bila 1438 miliona evra, bio je istovremeno 5,5%. Pokrivenost uvoza izvozom u

³ Saopštenje RZS broj 135, od 31.05.2016.

aprilu bila je 80,9% (u aprilu prošle godine 75%). U periodu januar-april vrednost izvoza je bila 4251 milion evra, što je za 11,9% više nego u prva četiri meseca prošle godine, a vrednost uvoza od 5417 miliona evra bila je veća za 3,4%. Pokrivenost uvoza izvozom u prva četiri meseca ove godine bila je 78,5% (prošle godine 72,5%). Dakle, u porastu su i izvoz i uvoz, ali brži međugodišnji rast izvoza od rasta uvoza doveo je do povećanja pokrivenosti uvoza izvozom i u celom četvoromesečnom periodu i do dodatnog povećanja u samom aprilu – u oba slučaja za oko 6 procentnih poena.

Kada je reč o tekućoj dinamici, merenoj trend-ciklusom i desezoniranim indeksima, izvoz je u ovom ciklusu na rastućem trendu od početka četvrtog kvartala 2015. godine, sa tendencijom povećavanja mesečnih trendnih priraštaja tokom sedam meseci (prosečni rast tokom prva četiri meseca ove godine bio je 2,1%). Rastući trend uvoza formirao se na prelasku iz prošle u ovu godinu i njegovi mesečni priraštaji (1%) su upola manji od trendnih priraštaja izvoza. Trendni priraštaji spoljnotrgovinskog deficita su zbog toga negativni, vrednosti trenda deficita opadaju po 2,5% mesečno.

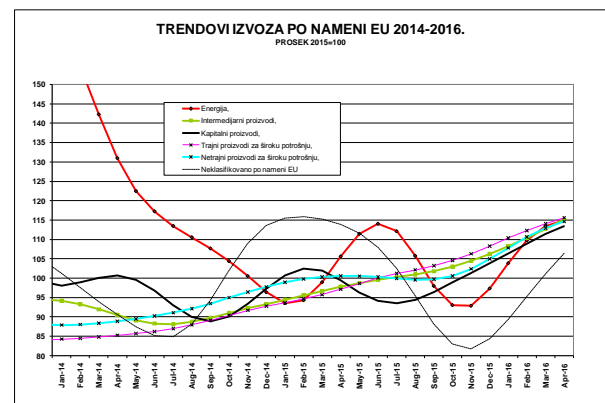

Desezonirani indeks izvoza u aprilu bio je za 4,2% veći nego u prethodnom mesecu. Izraženiji je porast desezoniranog indeksa uvoza u aprilu – čak 6,5% – ali to je rezultat njegovog incidentnog pada u martu za preko 7%.

U svemu, tekuće tendencije izvoza i uvoza – rast na obe strane, ali sa sve većim pokrivanjem uvoza izvozom i smanjivanjem deficita –

saglasno je sa pojavom ubrzavanja privredne aktivnosti, zasnovanim na podeljenom uticaju izvoza i domaće tražnje, o čemu je bilo reči u prethodnom odeljku.

Ako se izvoz posmatra po namenskim kategorijama EU, najvažnija promena u odnosu na kretanja tokom prethodne dve godine jeste usaglašeni rast u svim kategorijama. U aprilu se međugodišnji rast u svih pet kategorija nalazi u zoni između 13% i 21%. Kada se tekuća dinamika prati putem trend-ciklusa, posle burnog razilaženja u smerovima pojedinih trendova tokom prošle godine, od početka ove godine trendovi svih pet kategorija su gotovo paralelni i u aprilu su svi smešteni na nivoima koji su za 13% do 15% viši od prošlogodišnjeg proseka.

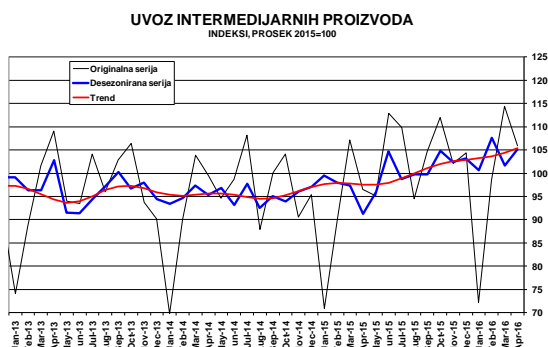

Gledano po oblastima, proizvodnja motornih vozila i prikolica je i dalje oblast sa najvećom vrednošću izvoza (708 miliona evra za četiri meseca). Slede, redom, prehrambena industrija (444 miliona evra), proizvodnja električne opreme (332 miliona), proizvodnja proizvoda od gume i plastike (321), proizvodnja osnovnih metala (298), proizvodnja metalnih proizvoda osim mašina i hemijska industrija (obe po 249 miliona evra), proizvodnja odevnih predmeta (172), proizvodnja nameštaja (112) i proizvodnja kože i predmeta od kože (105 miliona evra). Navedenih deset oblasti obuhvata 59% (pondera) prerađivačke industrije, a donelo je 69% vrednosti njenog izvoza u prva četiri meseca ove godine, s tim što je izvoz osnovnih metala međugodišnje smanjen za 12%.

Međutim, redosled oblasti po ukupnoj vrednosti njihovog izvoza ne poklapa se sa redosledom

oblasti po doprinosu porastu vrednosti izvoza u ovoj godini. Tako je najveći doprinos vrednosti izvoza u prva četiri meseca ove godine u odnosu na isti prošlogodišnji period, u iznosu od 112 miliona evra, dala oblast **proizvodnja električne opreme**. Tek posle toga dolaze: proizvodnja motornih vozila i prikolica, sa 51 milion evra i, sa približno istom vrednošću (po 50 miliona evra) hemijska industrija i proizvodnja proizvod od gume i plastike. Dalje slede: proizvodnja metalnih proizvoda osim mašina (46 miliona evra), prehrambena industrija (40 miliona), duvanska industrija (38 miliona), itd. **Izvoz se širi na sve veći deo prerađivačke industrije.**

Rastuće trendove imaju i sve namenske kategorije uvoza – sem uvoza energije Pad vrednosti uvoza energije opredeljen je padom vrednosti nafte, kao i sniranjem proizvodnje električne energije posle poplava u 2014. godini. Međutim, ostali uvozni trendovi po namenskim kategorijama ne poklapaju se kao u slučaju izvoza. Najviši nivo u odnosu na prošlogodišnji prosek (5%) u aprilu je dostigao trend uvoza intermedijarnih proizvoda; taj su prosek premašili i trend uvoza kapitalnih proizvoda (za 3%) i uvoza netrajnih proizvoda za široku potrošnju (za svega 0,4%). Trend uvoza trajnih proizvoda za široku potrošnju počeo je da raste, ali je tek dostigao nivo koji je 6% ispod prošlogodišnjeg proseka. Sa gledišta rasta domaće industrijske proizvodnje važna je činjenica da uvoz intermedijarnih proizvoda ima izuzetno stabilan rastući trend.

I u međugodišnjem upoređenju rast uvoza intermedijarnih proizvoda (koji obuhvata približno trećinu ukupnog uvoza) ukazuje na sve veću tražnju za tim proizvodima u zemlji: u periodu januar-april međugodišnji porast vrednosti intermedijarnih proizvoda iznosi 7,2%, a u aprilu 9,7%.

Gledano po oblastima, pada u oči međugodišnji pad uvoza prehrambenih industrijskih proizvoda u periodu januar-april za 16% (36 miliona evra), ali taj pad nije nastavljen do kraja perioda. Najupečatljiviji je pad vrednosti uvoza sirove nafte i gasa za 142 miliona evra (ili za 33%), kao i vrednosti uvoza naftnih derivata za 45 miliona evra (27%). Može se reći da bi – da nije došlo do pada svetskih cena nafte – međugodišnji rast vrednosti uvoza bio dvostruko veći (oko 7%) od onoga koji je ostvaren. Eventualni pokret svetskih cena nafte naviše uslovio bi i nešto veći rast uvoza od onoga koji se sada ostvaruje. Tu mogućnost treba imati u vidu i prilikom projektovanja makroekonomskih kretanja u narednom periodu.

3. Raspoloživi su podaci o kretanju platnog bilansa u periodu januar-mart 2016. godine.

Deficit tekućeg računa iznosio je 249,4 miliona evra (pad od 51,2%). Unapređenje salda tekućeg računa je pre svega rezultat većeg izvoza robe – za 348,2 miliona evra ili za 13,4% više u odnosu na isti period prethodne godine. Negativan saldo robne razmene iznosio je 753,4 miliona evra (za 292,9 miliona evra ili za 28,0% manje). Suficit po osnovu trgovine uslugama je iznosio 182,1 milion evra (za 33,5% više).

Deficit primarnog dohotka (primarni dohodak obuhvata nadoknade za zaposlene i dohodak od investicija⁴) je iznosio 348,2 miliona evra (za 51,8 miliona evra ili za 17,5% više). U okviru dohotka od direktnih investicija **zabeležen je neto odliv reinvestirane dobiti** od 75,0 miliona evra (za 0,2% više). Neto odliv dohotka od portfolio investicija iznosio je 195,2 miliona evra (za 39,3 miliona evra ili za 25,2% više). Povećanje odliva dohotka od

⁴ direktnih, portfolio i ostalih investicija, kao i dohodak od deviznih rezervi

portfolio investicija je rezultat plaćanja dospelih kamata na HoV države.

Suficit na računu sekundarnog dohotka (sekundarni dohodak obuhvata tekuće transfere između rezidenata i nerezidenata, od kojih su za nas najvažnije doznake radnika iz inostranstva kao deo ličnih transfera, tj. transfera između rezidentnih i nerezidentnih domaćinstava), iznosio je 670,1 milion evra (za 25,4 miliona evra ili za 3,7% manje). Neto priliv doznaka radnika iz inostranstva je iznosio 378,7 miliona evra (za 58,5 miliona evra ili za 13,4% manje).

Saldo finansijskog računa iznosi 95 miliona evra.

Neto priliv po osnovu stranih direktnih ulaganja nerezidenata u Srbiju iznosio je 393,1 milion evra (za 11,6 miliona evra ili za 2,9% manje). **Neto odliv portfolio investicija**⁵ iznosio je 357,2 miliona evra (u istom periodu prošle godine zabeležen neto priliv od 473,8 miliona evra). Ovakvo kretanje portfolio investicija rezultat je povlačenja nerezidenata iz dugoročnih HoV države.

Neto odliv po osnovu ostalih investicija⁶ je iznosio 709,5 miliona evra (za 436,8 miliona evra ili za 160,2% više). U okviru ostalih investicija, zabeleženo je **povećanje depozita domaćih poslovnih banaka u inostranstvu** u iznosu od 270,7 miliona evra (ovo povećanje je pre svega rezultat smanjenja obaveznih deviznih rezervi poslovnih banaka, kao i kupovine deviza na međubankarskom tržištu deviza od strane poslovnih banaka). Smanjene su **neto kreditne obaveze** Narodne banke Srbije (za 11,7 miliona evra), poslovnih banaka (za 93,3 miliona evra), države (za 53,8 miliona evra) i preduzeća (za 126,2 miliona evra).

Zabeleženo je smanjenje **deviznih rezervi**⁷ od 836,0 miliona evra (u periodu januar-mart 2015.

godine zabeležen rast od 111,3 miliona evra). Smanjenje deviznih rezervi je pre svega rezultat smanjenja obaveznih deviznih rezervi poslovnih banaka, kao i intervencija NBS na međubankarskom tržištu deviza.

4. Na području unutrašnje tražnje nema direktnih pokazatelja dinamike fiksnih investicija, ali posredni pokazatelji ukazuju da su one ove godine u porastu i da bi međugodišnji porast bruto investicija u osnovne fondove u periodu januar-april mogao iznositi oko 8%. Korišćenjem kombinovanog indikatora za građevinske radove (u prvom tromesečju, porast 11,2%), porast uvozne opreme (uključujući i procenjeni deo iz kategorije „neklasifikovano“ od oko 11%, u strukturi u kojoj je udeo investicija u opremu 50,8%, u građevinske radove 42% i u „ostalo“ 7,2%, dolazi se do porasta od 8,2%. Ovu procenu podupire i činjenica da je u okviru povećanja proizvodnje nemetalnih minerala za 18,5%, proizvodnja cementa u periodu januar-april međugodišnje povećana za 29%, kao i skoro udvostručen iznos kapitalnih izdataka iz budžeta (međugodišnji porast u stalnim cenama za 92,5%); ne podupire je jedino odsustvo porasta stranih direktnih investicija u platnom bilansu u prvom tromesečju, ali se može očekivati da i do tog porasta dođe nakon izlaska iz predizbornog ambijenta.

Porast prometa u trgovini na malo i porast zarada ukazuju na porast unutrašnje potrošnje.

Vrednost prometa robe u trgovini na malo u aprilu je međugodišnje povećana za 7,4%, a u stalnim cenama za 9,6%. U periodu januar-april vrednost prometa je povećana za 9%, a u stalnim cenama za 9,9%. Međugodišnji rast ukupnog prometa je u aprilu je usporen prvenstveno zbog pada vrednosti prometa motornih goriva za 2,8%, na šta je mogao uticati i tekući porast cena (u

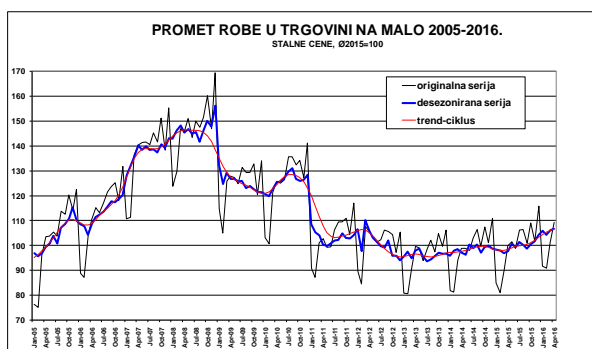
⁵ Portfolio investicije (PI) obuhvataju ulaganja u vlasničke i dužničke HoV. U našem slučaju PI se gotovo u celini odnose na ulaganja u vlasničke HoV poslovnih banaka i dužničke HoV sektora države

⁶ gotov novac i depoziti, finansijski krediti i trgovinski krediti.

⁷ platnobilansne promene deviznih rezervi ne uključuju međuvalutne promene i promene vrednosti cene zlata i HoV

periodu januar-april ova vrednost je međugodišnje povećana za 1,3%). Realni porast prometa goriva je u periodu januar-april izneo 8,8%, ali u samom aprilu je ta stopa smanjena na 4,8%. Realni porast prometa neprehrambenih proizvoda je u aprilu (11,6%) bio neznatno manji nego u periodu januar-april (12,3%), a realni porast prometa prehrambenih proizvoda je u aprilu bio veći (10,3%) nego u periodu januar-april (9%).

Iako je u aprilu smanjen međugodišnji porast, tekući rast je nastavljen.

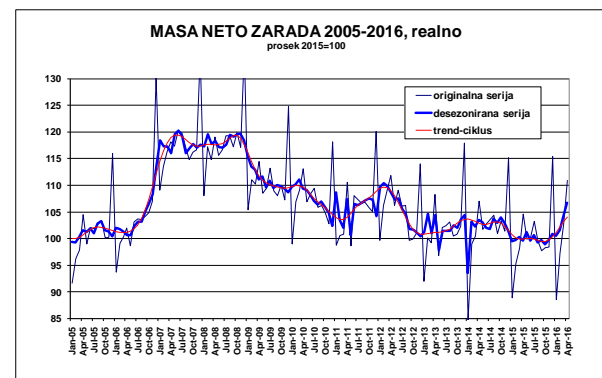
Desezonirani porast prometa u stalnim cenama u aprilu iznosi 0,7%, a prosečni priraštaji trenda tokom prva četiri meseca ove godine bili su po 0,8%.

Rast prometa u trgovini na malo poduprt je i rastom zarada. U periodu januar-april (u uzorku koji se prati mesečno) *prosečne zarade* su međugodišnje porasle za 5,4% (4,2 % realno). U tom okviru, *zarade u privatnom* sektoru su povećane za 9,2%, a u *javnom sektoru* za 2,8% (1,6% realno). S obzirom na porast broja zaposlenih u privatnom i pad u javnom sektoru, *masa zarada* je u privatnom sektoru rasla brže (10,7%) a u javnom sektoru sporije nego prosečne zarade.

U samom aprilu porast je veći od prosečnog porasta u četiri meseca – ukupan porast zarada se popeo na 8% (7,6% realno) i u tome u privatnom sektoru za 11,7%, a u javnom sektoru za 4,7%; u

javnom sektoru najveći je porast zarada u javnim lokalnim preduzećima (8,1%) i javnim državnim preduzećima (6,4%), a najmanji u sektoru zdravstvenog i socijarnog rada (3,1%).

Kada se, putem desezoniranih podataka i trend-ciklusa prati tekuća dinamika i prosečnih zarada i mase zarada, njihov rast je uočljiv, bilo da je reč o nominalnom ili o realnom rastu. Za formiranje kupovne snage bitna je dinamika mase realnih zarada.

Od početka ove godine trend ja rastao po 0,9% mesečno i aprilu dostigao nivo koji je za 4% iznad prošlogodišnjeg proseka⁸. U aprilu je – u okviru permanentnog rasta⁹ od januara – desezonirani indeks povećan za 2,4%.

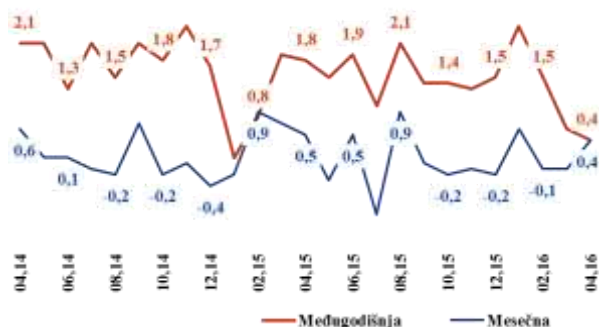
Očigledno je da se uspostavlja veza između rasta proizvodnje i rasta zarada te povratna sprega povećane kupovne snage i (preko prometa) proizvodnje.

5. Inflacija je u aprilu 2016. ubrzana na mesečnom, a usporena na međugodišnjem nivou. Posle mesečne inflacije od -0,1% i međugodišnje inflacije od 0,6% u martu, zabeležena je i mesečna i međugodišnja inflacija od 0,4% u aprilu 2016. Tako je u aprilu 2016. nastavljena međugodišnja dezinflacija, a prekinuta mesečna deflacija iz prethodna dva meseca. Inače je od 2007. godine, od kad se potrošačke cene u nas statistički prate, inflacija u aprilu uvek bila veća od aktuelne inflacije i na mesečnom i na međugodišnjem nivou.

⁸ Prosečne realne zarade su istovremeno dostigle nivo koji je za 5% iznad prošlogodišnjeg proseka.

⁹ Dakle, nije reč o nadoknađivanju nekog incidentnog pada u prethodnih mesec ili dva.

Inflacija, 2014–2016. (%)

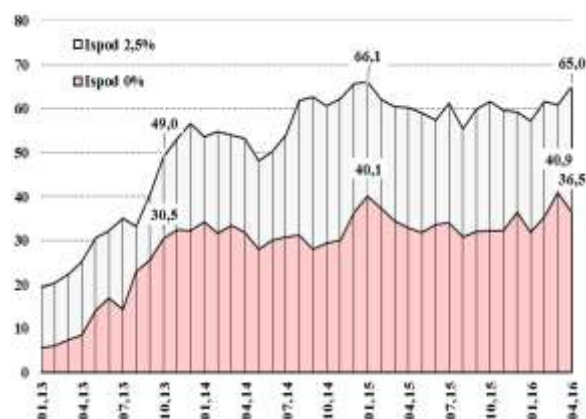

U aprilu 2016. povećane su cene svih osnovnih kategorija potrošačke korpe na mesečnom, a samo cene neprehrambenih proizvoda bez energije i cene usluga na međugodišnjem nivou. Rast cena prehrambenih proizvoda, cena neprehrambenih proizvoda bez energije, cena energije i cena usluga respektivno je izneo 0,4%, 0,4%, 0,6% i 0,2% na mesečnom; a -2,0%, 2,5%, -0,1% i 2,0% na međugodišnjem nivou. *Prehrambeni proizvodi* su poskupeli na mesečnom, a pojeftinili na međugodišnjem nivou uglavnom zato što je sveže voće i povrće poskupelo za 2,5% u prvom, a pojeftinilo za 8,0% u drugom slučaju. *Neprehrambeni proizvodi bez energije* su poskupeli pretežno zato što je odeća i obuća poskupela za 2,1% na mesečnom, dok su cigarete poskupile za 8,6% na međugodišnjem nivou. *Energija* je poskupela na mesečnom, a pojeftinila na međugodišnjem nivou pre svega zato što su motorna goriva poskupela za 3,1% u prvom, a pojeftinila za 7,4% u drugom slučaju. Naposletku, *usluge* su poskupile ponajviše zato što su paket-aranžmani za turistička putovanja u inostranstvo poskupeli za 7,4% na mesečnom i za 27,2% na međugodišnjem nivou.

¹⁰ V.: Gordana Vukotić-Cotič, „Da li Srbiji preči deflacija ili preniska inflacija?“, Analize, MAT, br. 231, str. 23.

¹¹ Za ovakvo merenje inflacije opredelili smo se zato što se inflacija u Evropskoj uniji iskazuje procentualnom promenom opšteg harmonizovanog indeksa potrošačkih cena, a ne procentualnom promenom opšteg indeksa potrošačkih cena. Osnovna

Stavke potrošačke korpe s međugodišnjim rastom cena ispod 2,5% i, posebno, ispod 0%: 2013–2016. (%)

Sastav potrošačke korpe prema visini međugodišnjeg rasta cena njenih pojedinačnih stavki bio je nepovoljan i u aprilu 2016. Smanjen je, doduše, deo potrošačke korpe s međugodišnjim rastom cena ispod 0%: s nivoa od 40,9% u martu, na nivo od 36,5% u aprilu 2016. – ali je povećan deo potrošačke korpe s međugodišnjim rastom cena od 0% do 2,4%: s nivoa od 20,0% u martu, na nivo od 28,5% u aprilu 2016. Stoga je u aprilu 2016. deo potrošačke korpe s međugodišnjim rastom cena ispod donje granice inflacionog cilja izneo 65,0% te je bio za samo 1,1 pp manji nego u januaru 2015, kad je dostigao maksimum od 66,1% otkako analiziramo sastav potrošačke korpe prema visini međugodišnjeg rasta cena njenih pojedinačnih stavki¹⁰.

Srbija je u aprilu 2016. imala višu međugodišnju inflaciju, iskazanu procentualnom promenom opšteg harmonizovanog indeksa potrošačkih cena¹¹, od većine zemalja iz okruženja¹². U aprilu 2016. inflacija u Srbiji od 0,8% bila je: manja samo

razlika između ova dva indeksa sastoji se u tome što se prvospomenuti indeks zasniva na finalnoj potrošnji i rezidenata i nerezidenata u zemlji, dok se drugospomenuti indeks zasniva na finalnoj potrošnji rezidenata i u zemlji i u inostranstvu.

¹² „Okruženje“ obuhvata 28 zemalja Evropske unije, s posebnim osvrtom na 19 zemalja Evropske monetarne

od inflacije u Švedskoj od 1,0%, inflacije u Belgiji od 1,5% i inflacije u Norveškoj od 3,5%; jednaka samo inflaciji u Litvaniji i na Malti; te veća od inflacije u Evropskoj uniji i Evropskoj monetarnoj uniji od po -0,2%. Otud Srbija ni u aprilu 2016.

nije bila izložena inflatornim pritiscima iz okruženja¹³.

unije, i 4 zemlje izvan Evropske unije: Crnu Goru, Island, Norvešku i Švajcarsku. Makedonija, Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine su izostavljene jer se za njih ne obračunavaju harmonizovani indeksi potrošačkih cena.

¹³ Od kraja 2015. godine Srbija je imala višu inflaciju od većine zemalja u okruženju. U decembru 2015, te u

januaru i februaru 2016. inflacija u Srbiji od respektivno 1,9%, 2,5% i 1,8% bila je niža samo od inflacije u Norveškoj od respektivno 2,4%, 3,1% i 3,3%; a u martu 2016. inflacija u Srbiji od 1,0% bila je niža samo od inflacije u Švedskoj od 1,2%, inflacije u Belgiji od 1,6% i inflacije u Norveškoj od 3,6%.

AKTUELNOSTI U EKONOMSKOJ POLITICI

1. Na osnovu dinamike prihoda i rashoda budžeta u prva četiri meseca 2016. godine može se zaključiti da, za sada, nema problema u pogledu fiskalne konsolidacije.

Tokom aprila tekuće godine ostvareni su prihodi na nivou od 85,9 mlrd. dinara, što je za oko 12 mlrd. više nego tokom marta. Najveće povećanje u odnosu na mart pokazuju poreski prihodi, tačnije prihodi od poreza na dodatu vrednost, budući da je april tzv. „veliki mesec“, jer se tada uplaćuju tromesečne obaveze, te je u aprilu prihod od PDV-a iznosio 43,4 mlrd. dinara, što je 9,6 mlrd više nego u martu tekuće godine. Na prihodnoj strani značajno povećanje pokazuju još i prihodi od akciza, koji su u odnosu na mart tekuće godine povećani za 4,7 mlrd. dinara usled slabljenja efekta formiranja zaliha akciznih proizvoda iz januara te se proizvodnja i uvoz ovih proizvoda vraćaju u normalu. U poređenju sa prva četiri meseca prethodne godine, ukupni budžetski prihodi viši su za 22,5 mlrd. dinara (6,2% realno) i ove godine iznosili su 322,7 mlrd dinara.

Kada je reč o rashodnoj strani budžeta, oni su realizovani na nižem nivou nego što je to bio slučaj u martu i to za 2,8 mlrd. dinara, te su tokom aprila iznosili 90,1 mlrd. dinara. Pri tome, izdaci na subvencije pokazuju povećanje u odnosu na mart za 4,3 mld. dinara i u aprilu su iznosili 9,4 mlrd dinara. Ovom rastu najviše je doprinela isplata poljoprivrednih subvencija i podsticajnih sredstava za recikliranje. Najveće stavke rashodne strane budžeta su transferi Organizacijama obaveznog socijalnog osiguranja (gde se najveći deo odnosi na transfere Fondu PIO), koji su aprilu iznsili 20,7 mlrd. dinara i rashodi za zaposlene koji su na nivou od 18,8 mlrd. dinara. U poređenju sa prva četiri meseca prethodne godine, ukupni izdaci budžeta povećani su za 16,3 mlrd. dinara, odnosno za 3,9% realno. Pri tome, najveći porast u okviru tekućih rashoda na međugodišnjem nivou pokazuju rashodi po osnovu otplate kamata, koji su povećani za 6,7 mlrd. dinara, odnosno za 11,8% realno, dok su izdaci za subvencije povećani za 4,9 mlrd. dinara odnosno za 24,5% realno. Treba, međutim posebno istaći da je najveći relativni međugodišnji porast u periodu januar-apri (95%) u okviru ukupnih izdataka budžeta imala stavka *kapitalni izdaci*; njen apsolutni priraštaj izneo je 2,9 mlrd. dinara.

Tokom aprila ostvaren je deficit u iznosu od 4,2 mlrd dinara, što sa rezultatom u prva tri meseca čini ukupan deficit od 13,1 mlrd dinara u prva četiri meseca. Ovaj deficit predstavlja tek 11% deficita planiranog za čitavu godinu. **U izveštaju Fiskalnog saveta se navodi da su pojedini činioци privremeno umanjili deficit u ovom periodu** (jednokratni rast neporeskih prihoda u januaru za 12,8 mlrd dinara-licence za 4G mrežu i neisplaćene otpremnine u iznosu od oko 5 mlrd dinara usled kašnjenja u sprovođenju planirane racionalizacije broja zaposlenih).

Kada se ovo uzme u obzir, deficit bi bio viši za nekih 18 mlrd dinara te bi ukupno bio na nivou od oko 31 mlrd dinara, što je i dalje za oko 10 mlrd niže od planiranog za prva četiri meseca (trećina od Zakonom planiranih 122 milijardi za čitavu 2016).

Dakle, umanjeње za 10 mlrd. dinara, koje je nesporno i kada se uzmu u obzir ocene Fiskalnog saveta, može se smatrati dobrim rezultatom, koji je osvaren prvenstveno zahvaljujući boljoj naplati poreskih prihoda.

Bolja, veća naplata poreskih prihoda delom je ostvarena preduzetim merama i boljom kontrolom, a delom je rezultat povećane privredne aktivnosti, koja se ogleda i u ocenjenom rastu BDP-a u prvom tromesečju i, sasvim jasno, u ubrzanom rastu proizvodnje prefađivačke industrije i prometa u trgovini na malo.

Primanja i izdaci budžeta

	I-IV 2015	I-IV 2016	apsolutni rast	nominalna stopa rasta	realna stopa rasta
I PRIMANJA BUDŽETA	300.157,2	322.695,2	22.538,0	7,5%	6,2%
1. Poreski prihodi	239.233,3	270.052,9	30.819,6	12,9%	11,5%
Porez na dohodak građana	12.835,7	13.551,8	716,1	5,6%	4,3%
Porez na dobit preduzeća	16.660,9	17.501,6	840,7	5,0%	3,8%
PDV	131.032,1	147.282,2	16.250,1	12,4%	11,1%
Akcize	65.288,3	77.306,1	12.017,8	18,4%	17,0%
Carine	10.633,4	11.427,9	794,5	7,5%	6,2%
Ostali poreski prihodi	2.782,9	2.983,3	200,4	7,2%	5,9%
2. Neporeski prihodi	60.107,9	50.957,7	-9.150,2	-15,2%	-16,2%
od čega: naplaćene kamate	227,0	0,0	-227,0	-100,0%	-100,0%
3. Donacije	816,0	1.684,6	868,6	106,4%	104,0%

II IZDACI BUDŽETA	319.468,9	335.754,7	16.285,9	5,1%	3,9%
1. Tekući rashodi	306.476,7	318.307,2	11.830,5	3,9%	2,6%
Rashodi za zaposlene	75.512,7	76.378,3	865,6	1,1%	-0,1%
Rashodi za kupovinu robe i usluga	18.814,9	19.909,2	1.094,3	5,8%	4,6%
Rashodi po osnovu otplate kamata	50.913,7	57.624,4	6.710,8	13,2%	11,8%
Subvencije	18.829,2	23.721,7	4.892,5	26,0%	24,5%
Dotacije međunarodnim organizacijama	1.443,9	1.851,1	407,3	28,2%	26,7%
Transferi ostalim nivoima vlasti	21.788,3	22.290,9	502,6	2,3%	1,1%
Transferi OOSO	77.673,4	74.063,1	-3.610,4	-4,6%	-5,8%
Socijalna zaštita iz budžeta	36.494,2	35.147,1	-1.347,1	-3,7%	-4,8%
Ostali tekući rashodi	5.006,3	7.321,3	2.315,0	46,2%	44,5%
2. Kapitalni izdaci	3.070,3	5.982,6	2.912,2	94,9%	92,5%
3. Nabavka finansijske imovine	627,0	708,5	81,6	13,0%	11,7%
4. Otplata glavnice po garancijama	9.294,9	10.756,4	1.461,5	15,7%	14,4%

REZULTAT	-19.311,7	-13.059,5	6.252,2	-32,38%	-33,18%
-----------------	------------------	------------------	----------------	----------------	----------------

Izvor: Ministarstvo finansija

Najjača stimulacija ubrzanja rasta BDP-a je ubrzani rast izvoza, ali je značajan i doprinos investicija i, na kraju, potrošnje, tako da je rast domaće tražnje približno podjednako stimulisao rast BDP-a kao i rast izvoza.

Kada je reč o **ličnoj potrošnji**, pre dva meseca¹⁴ razmatrali smo moguće izvore za ovakvo povećanje prometa u trgovini na malo i kao moguće naveli smo promenu strukture potrošnje stanovništva zbog mirovanja kontrolisanih cena, kao i smanjenje troškova u vezi sa korišćenjem kredita i na povećanje plasmana bankarskog sektora stanovništvu. *Tome se može dodati i efekat legalizacije dela prometa iz sive zone.* **Ono što se sada javilo kao novi izvor jeste povećanje zarada. Naime, tražnja povećana većom potrošnjom u trgovini, inicirala je povećanje dela proizvodnje, veća proizvodnja omogućila je i rast zarada. To je poželjan krug sa gledišta činjenice da je najveća industrijska oblast – prehrambena industrija – okrenuta ličnoj potrošnji.**

Ostaje otvoreno pitanje **investicija** i njihovog daljeg rasta, zasnovanog, pored ostalog na kreditnoj aktivnosti banaka.

¹⁴ „Aktuelnosti u ekonomskoj politici“, t.3, MAT br.255.

Banke su i dalje pretežno usmene prema sektoru države i sektoru stanovništva. Dakle, **do sada, ključni podsticaj ubrzanju rasta investicija nije došao iz bankarskog sektora**. Pri tom nije problem samo u jakoj averziji banaka prema riziku nego u maloj tražnji za kreditom koji dolazi iz sektora preduzeća. Plasmani banaka sektoru preduzeća su se smanjili sa 992,225 (kraj januara) na 964,487 miliona dinara (krajem aprila). Ovo smanjenje se delom može objasniti prodajom loših kredita. Značajniji rast se registruje jedino u slučaju investicionih kredita, gde je, u istom periodu, registrovan prirast od oko 10 milijardi dinara.

Ova „pat“ situacija se može izmeniti ukoliko se održi trend ubrzanja rasta u realnom sektoru. Banke će povećavati ponudu izvozno orijentisanim preduzećima. Tražnja za kreditom će se uvećavati usled poboljšane kreditne sposobnosti preduzeća. Čišćenjem bilansa banaka od loše aktive će dodatno podstaći kreditnu aktivnost.

Kada se postavlja se pitanje šta će do kraja ove godine biti sa privrednim rastom i, u tom okviru, sa rastom proizvodnje prerađivačke industrije koji je sada impresivan i rasprostranjen na veliku većinu oblasti u njoj. **Rast BDP-a u 2016. godini mogao bi čak premašiti prognoze koje se sada smatraju optimističkim (2,5%), ali postoje i određeni rizici u pogledu održavanja rasta.**

Prvo, MMF i EBRD su revidirale ocene o rastu BDP-a Srbije već za ovu godinu naviše, ali su ocene za EU u najmanju ruku uzdržane računajući sa negativnim efektima finansijskog sektora na privredni rast (ECB i MMF su ranije procene o rastu BDP-a u EU revidirale naniže, mada ne znatno). Kada se ima u vidu da je pretežni faktor ubrzanja našeg privrednog rasta izvoz i da više od dve trećine izvoza Srbije odlazi u zemlje EU¹⁵, postavlja se pitanje da li postoji rizik da se redukcija privrednog rasta u tim zemljama u izvesnoj meri odrazi i na naš izvoz, a time i na dinamiku proizvodnje.

Drugo, nije verovatno da će se održati ovoliki rast prerađivačke industrije u narednim mesecima; trendni priraštaji će ostati pozitivni, ali na nižem nivou. Više od polovine sezonskog porasta u aprilu donele su tri oblasti – proizvodnja motornih vozila (u sistemu „pođi-stani“, posle pada u martu, u aprilu je usledio skok proizvodnje), proizvodnja naftnih derivata (ovakvi skokovi u toj oblasti postoje, ali nikad ne u kontinuitetu) i proizvodnja nameštaja (proizvodnja je ekstremno povećana, ali nema kapaciteta i tražnje koji bi omogućili održavanje ovakvih priraštaja u nizu). Drugim rečima, već podaci za maj će pokazati nešto umereniju dinamiku.

2. Kada je reč o međunarodnoj razmeni, javlja se potreba da se što pre definiše i obezbedi redovno praćenje neto priliva ICT, koji se ne može agregatno iskazati u uobičajenoj statistici izvoza. Stoga se ovde daje kratak osvrt na performanse ICT sektora u Srbiji.

Sektor domaće ekonomije koji poslednjih godina beleži uzlet, sa potencijalom za još značajniji rast u budućnosti je ICT - informaciono, kompjutersko, telekomunikacioni sektor. Reč je pre svega o ICT uslugama, šire posmatrano, a unutar njih, kompjuterskim uslugama. S obzirom na to da ICT sektor u Srbiji karakteriše izrazita heterogenost, njegov drugi segment, segment ICT prerađivačke industrije, za sada, značajno zaostaje.

Ličnu kartu ICT sektora Srbije dajemo u sledećoj tabeli, a u nastavku ćemo se posebno fokusirati na njegove izvozne performanse.

¹⁵ Od ukupnog izvoza Srbije, koji je u prva četiri meseca ove godine vredeo 4251 miliona evra, 2869 miliona evra izveeno je u EU.

Izabrane poslovne performanse preduzeća ICT sektora u Srbiji tokom 2014. godine.

Nace code	ICT sektor	Prosečan broj zaposlenih	Prosečna mesečna plata u EUR	Prihod od prodaje robe i usluga, u 000 EUR	Neto profit (u 000 EUR)
26	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda	5 566	510	178 255	10 328
2611	Proizvodnja elektronskih elemenata	485	440	7 469	- 440
2612	Proizvodnja štampanih elektronskih ploča	1	109		- 2
2620	Proizvodnja računara i periferne opreme	2 467	583	100 832	3 336
2630	Proizvodnja komunikacione opreme	459	536	16 007	- 354
2640	Proizvodnja elektronskih uređaja za široku potrošnju	77	293	1 605	47
2651	Proizvodnja mernih, istraživačkih i navigacionih instrumenata i aparata	1 635	429	47 187	5 404
2660	Proizvodnja opreme za zračenje, elektromedicinske i elektroterapeutske opreme	126	677	1 275	1 390
2670	Proizvodnja optičkih instrumenata i fotografske opreme	310	408	3 863	941
2680	Proizvodnja magnetnih i optičkih nosilaca zapisa	5	182	12	4
61	Telekomunikacije	15 574	935	1 603 174	179 942
6110	Kablovske komunikacije	14 521	829	1 211 822	84 911
6120	Bežične komunikacije	665	3 285	363 054	90 222
6130	Satelitske komunikacije	39	369	2 092	- 952
6190	Ostale telekomunikacione delatnosti	349	928	26 206	5 761
62	Računarsko programiranje, konsultantske i s tim povezane delatnosti	11 469	1 077	398 254	32 324
6201	Računarsko programiranje	9 911	1 030	311 700	24 872
6202	Konsultantske delatnosti u oblasti informacione tehnologije	796	1 118	44 448	3 544
6203	Upravljanje računarskom opremom	13	258	324	13
6209	Ostale usluge informacione tehnologije	749	1 671	41 783	3 895
63	Informaciono uslužne delatnosti	1 271	702	34 686	4 032
6311	Obrada podataka, hosting i sl.	732	886	28 619	4 266
6312	Veb portali	186	479	3 599	147
6391	Delatnosti novinskih agencija	338	448	2 152	- 394
6399	Ostale informaciono uslužne delatnosti	15	240	316	13

Izvor: Agencija za privredne registre

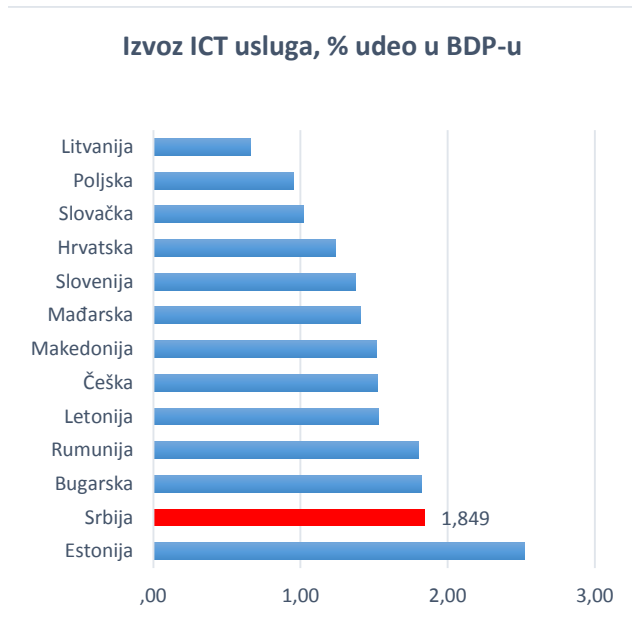
Najpre, treba istaći da su izvozni prihodi od ICT usluga u Srbiji u periodu 2008-2015. utrošćeni, a od kompjuterskih usluga, čak ućetvorostreni. Uprkos tome, to nije bitno nadoknadilo zaostajanje za evropskim zemljama u ovom sektoru budući da su se izvozni prihodi od ICT usluga u zemljama CEE - Centralne i istoćne Evrope u istom periodu uvećali 2,45 puta, slićno kao i u zemljama evrozone (2,44 puta), dostigavši na kraju 2015. 15,2 milrd EUR, odnosno, 214,1 milrd EUR, respektivno.

Informaciono, kompjutersko, telekomunikacioni sektor (ICT) Izvoz u milionima EUR, period (2013-2015)

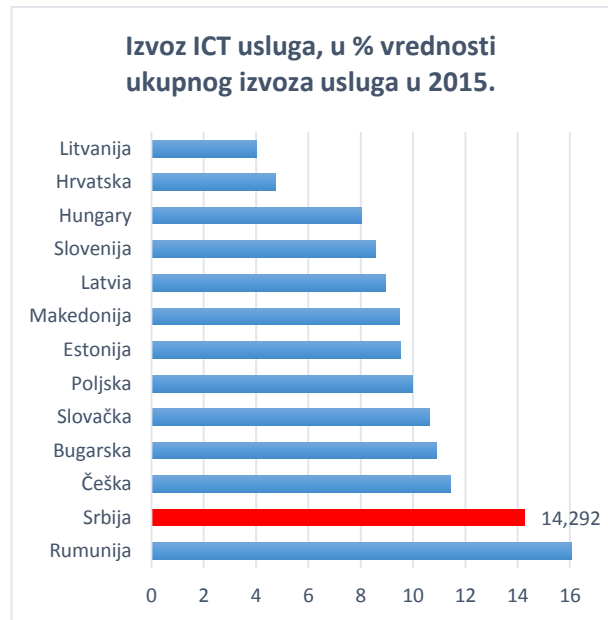
	2013	2014	2015	Neto izvoz u 2015.
1. ICT proizvodi	50,8	57,2	67,5	-142,6
2. ICT usluge (ukupno)	437,2	485,0	610,8	317,4
2.1. Usluge telekomunikacija	138,5	153,6	151,5	32,8
2.2. Kompjuterske usluge	296,0	328,3	454,7	287,8
2.3. Informacione usluge	2,7	3,0	4,5	-3,3
ICT ukupno (1+2)	487,9	542,1	678,3	174,8

Izvor: NBS

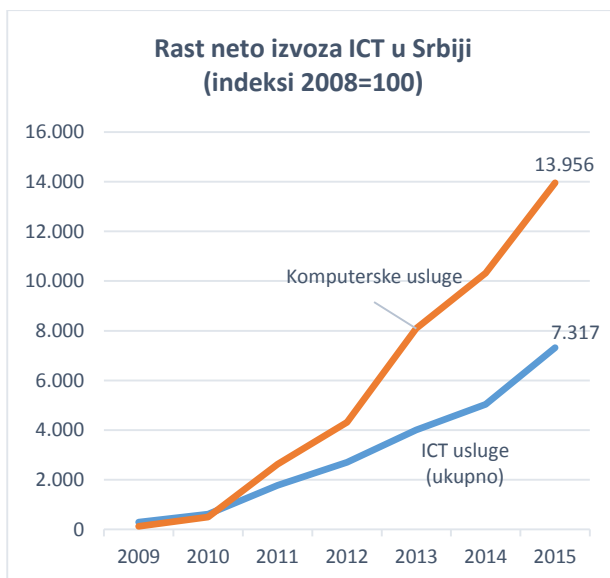
Dinamičan rast našeg izvoza, upoređen sa izvozom u nama bliskim zemljama, nije obezbedio i njegovu apsolutnu značajnost u međunarodnim razmerama. Opet, za Srbiju ovaj sektor postaje sve bitniji, kako zbog male vrednosti domaćeg BDP-a, tako i slabih ukupnih izvoznih performansi. Posmatrano među evropskim tržištima u razvoju, od Srbije veću relativnu značajnost izvoz ICT usluga za BDP ima još jedino u Estoniji, gde je njegov udeo 2,52% BDP-a. S druge strane Srbija je sa 14,3% drugo-rangirana i po učešću izvoza ICT usluga u ukupnoj vrednosti izvoza usluga.

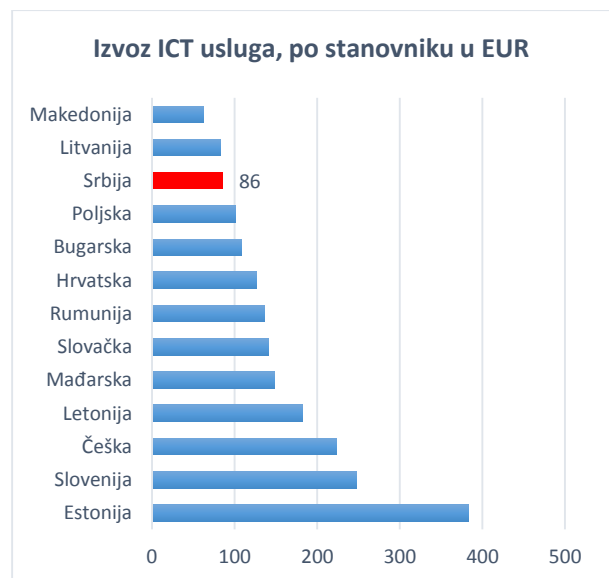
Napomena: kalkulacija autora

Još je značajnije što sektor ICT u razmeni sa inostranstvom generiše visok suficit. Vrednost neto izvoza sektora je agregatno posmatrano od 2008. uvećana 7,3 puta, dok se kod kompjuterskih usluga njegovo kretanje najbolje opisuje eksponencijalnim trendom.

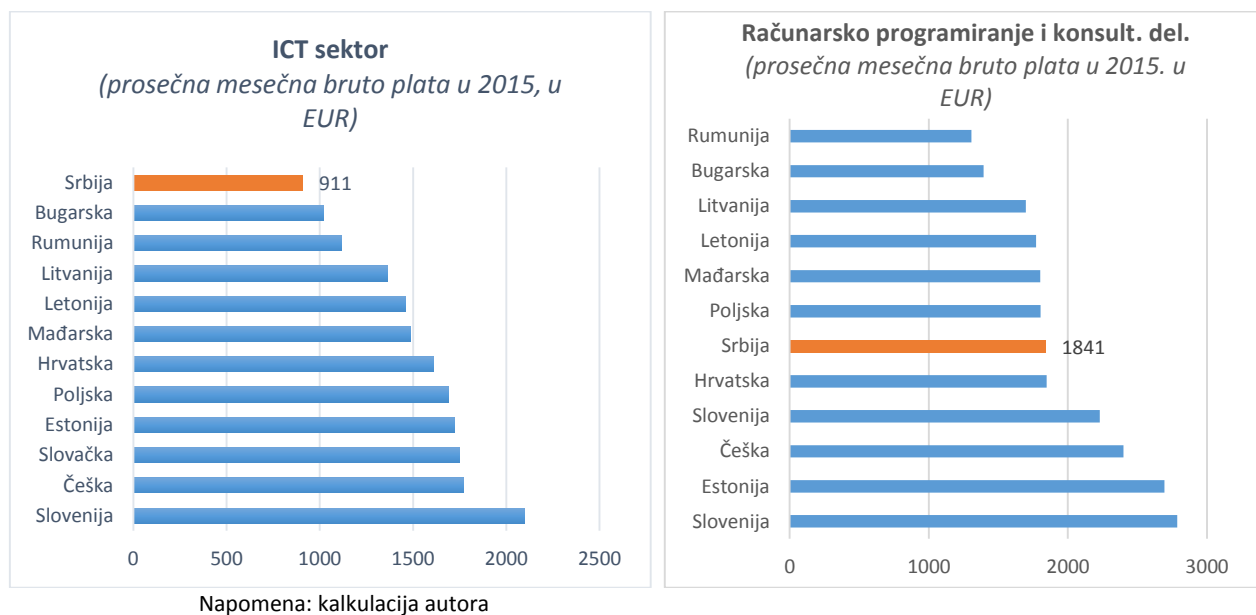
Napomena: kalkulacija autora

Jedina dva proizvoda koja su u Srbiji tokom 2015. imala bolji neto izvozni rezultat (odnosno, koja su sa većim doprinosom smanjenju spoljnotrgovinske neravnoteže) su: kukuruz i smrznuto voće. Kukuruz smo lane izvezli za 342,9 mil. EUR, uvezli za 12,3 mil. EUR, te je neto izvoz iznosio 330,6 mil. EUR, dok je ukupna vrednost izvoza smrznutog voća dostigla 340,8 mil. EUR, a njihova neto komponenta 318,2 mil. EUR.

Pneumatici i novi automobili su sa daleko manjim neto izvoznim efektom (cc. 180-200 mil., respektivno). Izvoz Železare Smederevo, koja je u prošloj godini posle FCA Srbija a.d. (eng. FIAT Chrysler Automobiles Serbia) bila druga po značajnosti izvozna kompanija u zemlji, iznosio je 319 mil. EUR, ali je istovremeno njen izvoz neto vredeo samo 56,4 mil. EUR.

Kuriozitet je da sektor ICT usluga odlične performanse ostvaruju bez ozbiljnijeg prisustva stranih strateških kompanija, ali njihovo odsustvo se oseća u segmentu ICT prerađivačke industrije gde je, pored ljudskog kapitala, potrebno imati još i vrhunsku tehnologiju, novac i ekonomiju obima. Veliki broj strateških ICT kompanija sa proizvodnim kapacitetima je prisutno u regionu. Primera radi, u Rumuniji su: Celestica, Nokia, Alcatel-Lucent, Flextronics, Intrarom. U Mađarskoj, su još moćnije kompanije. Tu je: IBM, BT, Ericsson, Samsung, Flextronics, GE, Nokia... Srbija se mora potruditi da privuče neke od njih ili njima sličnih, bilo da ih "otme", ili ubedi neke nove da ovde investiraju. Možemo im ponuditi obrazovane i prilagodljive IT profesionalce, finansijske i inovativne državne podsticaje, atraktivno poslovno okruženje i konkurentnu cenu rada, iako se u ovom segmentu zaostatak za regionom smanjuje.

S druge strane, bitna stvar za dalji razvoj potencijala ICT u zemlji je značajnije ulaganje u edukaciju te stalno unapređivanje i usklađivanje našeg obrazovnog sistema s potrebama tržišta. Potreba za povećanjem upisnih kvota za ovu granu industrije je očigledna, a treba raditi i na unapređenju kvaliteta obrazovanja prilagođavanjem studijskih programa postojećim trendovima u ovoj oblasti i kreiranju pretpostavki za njihovo širenje.